

zavestjo in s sociološkimi določili, prav blizu dramatike Tennesseeja Williamsa, oba ločita samo dve različni ameriški prizorišči. Pri Tennesseeju Williamsu je to ameriški jug s tisto svojo diabolično neodgovornostjo krvi, ki smo jo ob umoru predsednika Kennedyja v Teksasu поблиže spoznali. Prizorišče Albeeja pa je severni del Amerike, svet puritanskega prikrievanja strasti in tiste praznine ameriške civilizacije, ki jo ta teši z raznimi fizičnimi ekscesi.

Zadnji kriterij nekega dramatskega dela, njegove dramatične sile, ni toliko zanimiva tematika niti spretnost vozlanja njenega dejanja, kolikor je to moč dialoga, njegova udarnost, kajti v dialogu se predvsem razodevajo tako karakterji kakor tudi dramsko dejanje in nerazrešljiva protislovja dejanja. *Virginija Woolf* je bila režijsko in igralsko najboljša uprizoritev prvega dela letošnje sezone v ljubljanski Drami. Predstavo je vodil Mile Korun s svojim očitnim čutom tudi za grenki, črni humor. In predstava je bila docela v redu tudi iz nekega drugega, ne manj važnega razloga, da sta obe glavni vlogi, Martha in George, tudi ležali obema igralcema, ki sta ju igrala: radoživi, prežgani čudi Duše Počkajeve, ki ni tempirana na sentimentalne iluzije, marveč na groteskno brutalne življenjske deziluzije, in Juriju Součku, igralcu ostre intelektualne ironije in grotesknega humorja.

Druga dvojica, Honey in Nick, sta spričo njiju ostajala nujno v ozadju. Marija Benkova iz svoje vloge ni razbrala bogvedi kaj več kot predstavo o ameriški premožno sladki in abotni čechi, Danilo Benedičič s svojim liričnim gledališkim temperamentom pa ni mogel biti kos vlogi ‚bikovskega‘ ameriškega srečelovca.

Kar me pri prebiranju gledaliških listov ljubljanske Drame moti, so njegove označbe posameznih predstav: veliki oder, komorni oder, oder komedije, kar zbujajo iluzijo, da obstajata poleg glavnega poslopja še dve stranski, bolj komorni gledališči, ki bi jih naše osrednje gledališče tudi moralo imeti. V resnici pa ima samo eno, tesno in tehnično zastarelo. To seveda ni krivda naše gledališke uprave, je pa krivda naše družbe, nekdanj in danes, ki zna graditi razkošna svetišča čemur koli in kjer koli, samo kulturni umetnosti Taliji v svojem kulturnem središču ne.

Vladimir Kralj

ZAPISKI

SLOVENIJA IN NJENI KRAJI. Sramežljivo in v tihoti je izšla letošnja knjižna zbirka Prešernove družbe, preveč skromno za kolekcijo z velikimi nalogami in visoko naklado. Molk je varljiv; ni vedno tiho odobravanje, lahko je tudi obsodba ali celo prezir. To pa nas navaja k razmišljanju o doslenosti in objektivnosti našega knjižnega poročanja, na kar je opozorila tudi A. Žnidarčičeva v letošnji 1. številki Naših razgledov.

Med deli iz zbirke Prešernove družbe za leto 1964 je »Slovenija in njeni kraji« Franceta Planine zanimiva že zaradi tega, ker je predstavica nekdanj močno popularne knjižne zvrsti — poljudne geografije. Mimogrede in nehot pa nam daje še podobno povprečne izvirne poljudne knjige.

V Planinovi »Sloveniji« je zajeto tako široko področje, da ga danes skoraj ne more več solidno obdelati en sam avtor — čeprav gre »samo« za poljudno knjigo — ne da bi pri tem zašel v poudarjanje svoje ožje specialnosti ali improvizacijo področij, ki mu niso toliko blizu. In tudi F. Planina ni bil iz-

jema. V prvem poglavju (*Splošno o Sloveniji*), kjer avtor v najbolj grobih in zgoščenih obrisih podaja glavne karakteristike posameznih področij znanosti, kulture in gospodarstva, je poleg očitne diskriminacije in nestrokovne obdelave določenih resorov opaziti še pretirano težnjo po aktualnosti in modernosti, ki neredko izzveni afektirano in deklarativno. Konkretno: v 22 strani obsegajočem poglavju je živalski svet »obdelan« v 9 vrsticah z naslednjimi 4 stavki (str. 6): »Čeprav so živali manj odvisne od tal, je vendar tudi v živalstvu precejšnja razlika med nižinskimi, gorskimi in obmorskimi deli. Najštevilneje so zastopane vrste, ki domujejo v gorskem pasu (?), od više razvitih vrst npr. gams, divji petelin, ruševac, planinski orel pa srne, jeleni, divji prašiči, zajci, kune, belke, skalni jereb, razni glodalci itd. Velike posebnosti ima kraški podzemeljski svet, kjer so se živalske vrste z izgubo oči in kožnega barvila prilagodile večni temi. Človeška ribica ali proteus je kar svojevrsten simbol naše domovine.« Ni potrebno biti strokovnjak za ugotovitev, da nam ti stavki povedo le malo več kot nič in da so nekatere trditve močno dvomljive. Poleg tega pisec v istem poglavju ob opisovanju lova demantira svoje lastne izjave z naslednjim stavkom (str. 19): »Malo pa je kozorogov, skalnih jerebov in ruševcev« (vse podčrtal S. P.). Nejasna formulacija ali površnost? Pomanjkljivo, celo v obstoječem obsegu, je obdelan tudi rastlinski svet (str. 5 in 6), kjer se avtor omeji na splošno in nekarakteristično opisovanje, pri tem pa pozabi vsaj omeniti endemične rastlinske vrste, ki so resnično naša posebnost. Zapostavljenost in nestrokovna obdelava teh in še nekaterih področij se nam jasno pokaže šele ob primerjavi z drugimi panogami, ki so v istem poglavju primerno in dostojno obdelane (geografija, zgodovina, gospodarske panoge). Umestno je avtorjevo opravičilo na koncu omenjenega poglavja (str. 24): »Zaradi omejenega obsega so ponekod nanizani opisi in podatki brez razlage, ki bi bila koristna in zanimiva.« Vendar pa bi se namesto splošnega opisovanja znanih dejstev dalo povedati še marsikaj bolj konkretnega in zanimivega.

Kljub očitno izraženi težnji po vsestranskosti, objektivnosti in doslednosti je marsikje občutiti avtorjevo subjektivno stališče in enostransko vrednotenje. Ta splošno človeški pojav bi se v skupinski obdelavi prav gotovo zabrisal in tudi napák zaradi površnosti ali nepopolnega poznavanja bi bilo manj. Še vedno je močno razširjeno mnenje, da je poljudnoznanstvena knjiga lahko le improvizacija na ustrezno znanstveno temo, pri čemer niti založbe niti avtorji ne posvečajo posebne pozornosti strokovnemu nivoju in načinu podajanja. Slednje pa je prav pri poljudnih knjigah zelo pomembno. Planinova »Slovenija« je po obliki in gradivu sodobna publikacija v nesodobni obdelavi. Ostala je nekje na sredi med turističnim vodičem in deskriptivno geografsko knjigo. Za prvega je kljub mnogim dragocenim podatkom premalo pregledna in zaradi tega težko uporabljiva, trajnejšo vrednost pa ji zmanjšujejo številni podatki spremenljivega značaja (npr. nazivi manjših gospodarskih obratov, politično-teritorialna razdelitev), ki zaradi naglega družbenoekonomskega razvoja hitro zastarajo.

Občutno je nihanje strokovne ravni podajanja. Mestoma se avtor omeji samo na vizualne laične ugotovitve (pri opisovanju naravnih znamenitosti), drugod pa ima dodane še druge zanimive podatke (krajevna zgodovina, kulturni spomeniki, znameniti kraji, lokalne posebnosti), ki popestrijo tekst. Pri tem je razumljivo pričakovati, da so taki podatki točni in zanesljivi. Čeprav to pri »Sloveniji« F. Planine v največji meri — upajmo — drži, nam lahko

vzbudi dvom že taka malenkost, ki se je zaradi površnosti primerila piscu pri opisovanju ljubljanske univerze (str. 33), kjer je pri naštevanju oddelkov biotehniške fakultete (pri drugih fakultetah jih ne našteva, čeprav jih nekatere tudi imajo) pozabil na četrti oddelek za biologijo, razviden že iz imena fakultete.

Suhoparnosti naštevanja se je avtor skušal izogniti z opisovanjem in kramljanjem. Posrečeno je tudi sistematično obravnavanje po regionalnih enotah. Žal je knjiga brez grafičnih prikazov, ki bi bili marsikje nujno potrebni. Izbor fotografij je kljub kvalitetnemu bakrotisku premalo reprezentativen.

Ne glede na pomanjkljivosti je knjiga zanimivo presenečenje in krivično bi ji bilo odrekati določne kvalitete. Morda je njena največja vrednost v množini zbranih podatkov, od katerih imajo mnogi trajno vrednost, a so sicer raztreseni po različnih virih. Sklepamo lahko, da je avtor pri sestavi knjige uporabljal številno literaturo. Morda bi jo bilo treba navesti že zaradi tistih bralcev, ki bi v njej iskali kaj več podatkov o posameznem zanimivem objektu ali kraju — če se že avtorju iz drugih razlogov to ni zdelo potrebno. Bolj kot praktičen vodnik je knjiga veren prikaz današnje Slovenije.

Stane Peterlin

GLOSE IN KOMENTARJI

SE O KULTURI V KOMUNI. Veliko je dejstev, ki kažejo, da postaja problem kulturnega življenja v komunah vedno bolj pereč — in sicer v nekem prav posebnem smislu. Očitno namreč ne gre le za nekakšne probleme nasploh, kakršnih je pač vedno dovolj, marveč gre za dejstvo, da naraščanja problemov ne spremlja tudi ustrezní napor za njihovo razreševanje.

Kot ponazorilo položaja in prispevek k razpravi objavljamo iz zapisnika z nedavne Okrajne konference *Swobod* in prosvetnih društev ljubljanskega okraja nekaj dejstev in ugotovitev, ki jih je na tej konferenci navedel Bojerman Rihard iz Zagorja:

Kaj storiti v občinah, ki so finančno šibke in kjer ne gre za to, da občina ne bi hotela dati denarja, marveč tega denarja kratko in malo sploh nima.

Občinski svet *Swobod* je izdelal temeljito analizo o splošnem kulturnem položaju v občini in ugotovil, da je v Zagorju kulturna tradicija še vedno živa, tako da je možno to tradicijo še naprej ohranjati. Vendar pa je kljub temu položaj iz leta v leto slabši, in sicer zaradi nizkih finančnih sredstev, ki jih daje komuna. To dokazujejo tudi nekatere številke. V letu 1960 je dobilo deset društev z 2191 člani 300.000 dinarjev, leta 1961 520.000, leta 1963 950.000, leta 1965 pa 670.000 dinarjev. Zato dvorane propadajo, strehe puščajo, razen *Delavskega doma* v Zagorju je v dobrem stanju samo še dvorana v Čemšeniku in celo kinematografe so morali ponekod zaradi previsokih davkov zapreti.

Društva imajo tudi knjižnice, a večinoma le z 200 ali 500 knjigami, ki pa so vse zelo stare. Vsi vaščani so jih že prebrali. Pač pa ima knjižnica v Zagorju 6000 knjig, le da je bila občina mnenja, naj jih ne bi izposojali ljudem, ki niso iz Zagorja.

Za *Delavski dom* v Zagorju očitno ne bomo nikdar izvedeli, koliko je v resnici stal. Po uradnih podatkih je veljal 1,5 milijarde dinarjev. Žal pa je